

ELSA ANTILA

*Mitäs maineesta
neiti emäntä*

Mitäs maineesta neiti emäntä

Elsa Anttila

Mitäs maineesta neiti emäntä

SAGA Egmont

Mitäs maineesta neiti emäntä

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1986, 2022 Elsa Anttila and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728529621

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1

Vapaus... Titta Meriläinen maisteli sanaa. Siinä oli jotakin kevyttä ja ilmavaa. Suussa se maistuisi mignonsuklaalastulta, joka sulaa huomaamatta ja muuttuu pelkäksi hyväksi mauksi kielellä ja koko suussa. Mutta lisäksi vapaus oli jotakin poreilevaa, raikasta.

Ensin oli ollut lapsuusaikojen vapaus. Se oli merkinnyt huolettomia kesiä isän sisarten luona Maaputaan kirkonkylässä ja pienessä maaseutukaupungissa sen lähellä. Telma-täti ja Suoma-täti olivat ihastuttavia hupsuja silloin kun saivat passata ja hemmotella veljentytärtään kuin prinsessaa ikään – ja prinsessa itse käytti tätien hentomielisyyttä hyväkseen toteuttaessaan poikamaisen raisua luontoaan kirkonkylän kujilla ja pihoilla.

Kesälomaviikot Kirsti-serkun seurassa olivat olleet pelkkää juhlaa. Päivät uitiin ja retkeiltiin, kiipeiltiin puissa ja hakattiin pesäpalloa, yöt lueskeltiin huvilan vinttihuoneessa, johon Kirstikin aina kesäksi muutti syrjäkylällä sijaitsevasta kodistaan.

Vain heinänteossa he olivat Kirstin kotona apuna, mutta jo kasvimaalta he karkasivat takaisin kirkonkylään.

Myöhemmin, joskus viisitoistavuotiaana, vapaus oli ollut sitä, että sai laukata lavatansseissa – puolisalaa tädeiltä, jotka eivät tienneet, olisivatko kauhistelleet veljentyttäriensä nuoruutta vai ihastelleet heidän elämänriemuaan.

Sitten olivat kirkonkylä ja huolettomat kesät jääneet vuosiksi. Kaksi viimeistä lukiokesää Tiina oli ollut ulkomailla, kieliä harjoittelemassa. Onnenpotkulla hän oli päässyt töihin kahteen huippuhotelliin, Münchenin *Vier Jahreszeiteniin* ja Nizzan *Negréscoon*. Ne kesät olivat määränneet hänen tulevan ammattinsa. Opiskeluajan kesät olivat sitten menneet eri harjoittelupaikoissa, viime kesä ja koko talvi ylioppilaskunnan ravintolassa.

Ja nyt kun Titta seiso i taas tutun pikkukaupungin torilla, vapaus merkitsi hänelle ennen kaikkea vapautumista ylioppilaskunnan tärkeilevistä pikkutyöistä ja -pojista. Varsinkin viimemainituista.

Oliko olemassakaan typerämpää ja omahyväisempää joukkoa kuin puolivalmiit lääkärintplantut? Ja ylioppilaskunnan asioiden hoito oli ollut suurimmaksi osaksi juuri lääketieteen killan käsissä. Miehet eivät olleet koko elämänsä aikana hoitaneet isompia raha-asioita kuin kämppänsä vuokran maksamisen, jos sitäkään, ja nyt he kuvittelivat että lääketieteen alkeiden pänttääminen oli tehnyt heistä yleisneroja, joiden sopi sanella miten ruokalaa ja kesäravintolaa hoidettiin. Ja se juonittelu... Itse liiketoiminta pakkasi unohtumaan valtataistelun tuoksinassa. Se oli ällistytännyt Tittaa. Jos miehet tosiaan olivat niin persoja jo jonkun opiskeluajan mitättömän vakanssin

perään, niin miten veristä kamppailua mahdettiinkaan käydä yhteiskunnallisesti merkittävistä viroista.

Mutta se kaikki oli nyt jäänyt yliopistokaupunkiin. Edessä oli tyven suvanto kaikkien koskipaikkojen jälkeen. Tehtaan ruokalan ja kerhoravintolan hoitaminen olisi taatusti kuin pyhäkoululeirin johtamista Pirunsaaren rangaistussiirtolan jälkeen, kun sitä vertasi ylioppilaskunnan kesäravintolan pyörittämiseen. Pudastekniikka Oy ei edes odottanut ruokalan ja kerhoravintolan tuottavan voittoa. Tehtaalle riitti, kunhan Titta pysyisi kohtuullisesti budjetissa ja ennen muuta pitäisi tason korkealla.

Pääkonttorissa Titan työsopimuksen allekirjoittanut yhtymän talousjohtaja oli sanonut imartelevasti, että he halusivat Titan kaltaisen ravintolajohtajan, koska heillä oli runsaasti ulkomaisia vieraita ja emännältä vaadittiin sen vuoksi hyvää kielitaitoa. Titta oli sanonut suoraan, että hän puhui kaikkia muita ilmoituksessa mainittuja kieliä, mutta ei sanaakaan venäjää.

”No, ehkä se ei ole Maaputaalla niin välttämätöntäkään”, mies oli lohduttanut.

Sitä talousjohtaja ei ollut sanonut, minkä verran valintaan olivat vaikuttaneet Titan siteet Maaputaalle. Mutta ehkä yhtymä kuitenkin oletti, että hänellä olisi sukunsa kotiseudun väkeen toisenlainen suhde kuin aivan kaupunkilähtöisellä ihmisellä. Ja siitä Titta oli varma, että harvalla hänen ikäisellään oli yhtä laaja työkokemus kuin hänellä. Hän oli aloittanut niin nuorena hotellin *Vier Jahreszeitenissa* ja ollut siitä lähtien työssä kiinni aina kun opiskelun väliin vain sopivaa aikaa oli jäänyt.

Titta katseli torin kiireetöntä kaupankäyntiä ja juttelevia ihmisiä ja hän tunsu kiitollisuutta tästä työpaikasta. Se merkitsi

rauhaa ja tasapainoa kiivaan opiskelun ja ylioppilaskunnan hössötysten jälkeen. Ja palkkakin oli niin hyvä, että hän pystyisi säästämään kahdessa kolmessa vuodessa rahat Amerikan matkaa varten. Siellä oli oppilaitos, johon hän halusi saadakseen hotellialan parhaan mahdollisen koulutuksen.

Parin kolmen rauhallisen vuoden jälkeen hän sitten todennäköisesti jo kaipaaisikin jotakin vipinää elämäänsä. Mutta siihen asti hän nauttisi maaseutukirkonkylän rauhasta.

Titta vilkaisi kelloonsa. Oli aika kävellä torin poikki linja-autoasemalle. Hän oli aamupäivällä junasta tultuaan jättänyt laukunsa matkatavarasäilytykseen ja se pitäisi noutaa sieltä. Laukku oli tullut tänne suoraan Hampurista, jonne hän oli valmistumisensa ja paikansaannin kunniaksi tehnyt matkan erään kurssikaverinsa luokse. Hän ei ollut viitsinyt raahata laukkuaan kotiin ollenkaan, vaan oli Helsingissä jättänyt sen suoraan matkatavarana kuljetettavaksi ja se oli odottanut häntä jo täällä tänä aamuna.

Titta osti tädeille viemisiksi kaksi rovetta mansikoita, ja saatuaan ne muovipussiin hän lähti linja-autoasemalle.

Maaputaalle lähtevä auto oli jo ajanut laituriin. Se oli nykyaikainen, ylellinen bussi, jossa oli auringonvalossa tummenevat ikkunat ja korkealla hyvillä katselupaikoilla sijaitsevat istuimet.

Titan mieli alkoi virittyä siihen, että hän kohta saapuisi jälleen lapsuus- ja nuoruusmaisemiinsa. Tädit olisivat häntä Maaputaalla vastassa. Ja tuttu vinttikamari odottaisi valmiina. Sen ikkunasta näki joelle. Ja rantasaunasta pääsi löylyjen välissä pulahtamaan vaikka alastomana uimaan.

Ja kesä oli parhaimmillaan...

Sisällä matkahuollon rakennuksen odotushuoneessa oli viileää. Se tuntui oikein mukavalta, kun Titta pysähtyi ovella hetkeksi totuttamaan silmiään hämäryyteen.

Salissa oli melkoinen ruuhka matkatavarasäilytyksen edustalla. Titta vilkaisi kelloonsa. Oli tässä nyt vielä aikaa.

Hän käveli jonottajien puolikaareen odottamaan vuoroaan.

Tavaratiskin toisella puolella seisova keski-ikäinen nainen toimi omaan rauhalliseen tahtiinsa. Naisella oli aikaa selvittää ystävällisesti jollekin laukkunsa jättäjälle keskustan tavaratalojen sijainti ja hänen liikkeensäkin olivat leppoisia, kun hän pyörähteli hyllyjen ja tiskin välillä.

Titta tunsi nenässään raskaanimelän hajuveden lehahtuksen ja vilkaisi sivulleen. Siihen oli astunut kuivansolakka, kuusissakymmenissä oleva nainen, joka oli kuumana kesäpäivänäkin pukeutunut tyylikkääseen kävelypukuun.

Tämä rouva hermostui odotteluun.

– Eikö teillä ole kiireisimpänä matkailuaikana kuin yksi ihminen palvelemissa yleisöä?

Tiskin toisella puolella häärivä nainen pysähtyi niille sijoilleen. Hän katsoi äänensä korottanutta asiakasta.

– Niin kuin kuvasta näkyy, hän tokaisi.

– Mitä tuo toinen virkailija tuolla tekee? rouva tiukkasi.

Vasta nyt Titta huomasi, että jonkinlaisen säleikön takana matkatavarasäilön puolella näkyi todella jonkun hahmo.

– Joskus meidänkin on kahvitauko pidettävä, nainen huomautti. Ja Titta tiesi, että hän oli oikeassa. Joka paikasta väki oli pistetty niin vähiin, että yleisöpalvelu kärsi, ja sitten syyttömät työntekijät kuulivat siitä asiakkailta. Titta tunsi pääkaupungista monta giljotiinityyppiä, jotka kehuskelivat sillä,

montako ihmistä olivat mistäkin yrityksestä tai laitoksesta saaneet pihalle. Ravintola-alalla kyllä tunnettiin tämä kehitys.

– Kahvitauko! hajuvesirouva kiljaisi. – Ja ihmiset seisovat täällä odottamassa vuoroaan.

– Niin ne ovat seisseet aamusta asti, nainen sanoi ja lähti kuljettamaan laukkua hyllykköön.

– Tämä ei olisi mahdollista yksityisellä, rouva kiivastui naisen palatessa tiskin ääreen. – Meidän on palveltava ihmisiä, jos aiomme pitää asiakkaamme.

– Jokainenhan täällä itse valitsee mihin hommaan haluaa, nainen piti puolensa.

Titta hymyili väärässä paikassa. Hän tajusi rouvan mulkaisevan häntä paheksuva ilme kasvoillaan.

– Nyt on ainakin sitten minun vuoroni seuraavana, kuului sähköhdys hajuvesipilven sisältä.

Tiskin takana seisovalla naisella oli tarkka silmä.

– Ei ole, hän sanoi tynesti. – Ensin on tämä isäntä täällä. Ja sitten ... Sormi kääntyi osoittamaan Tittaa. – Sitten tämä tyttö. Ja vasta sitten te.

– No herranen aika, yrittäkää sitten antaa niitä laukkuja, rouva tuskaantui.

Nyt rupesi jo olemaan kiire Titallakin. Saatuaan laukkunsa hän kiiruhti odotussalin läpi niin nopeasti kuin pääsi. Mutta myöhästyi silti.

Jo portailta hän näki, että Maaputaan bussin laituripaikka oli tyhjä.

Harmin aalto kulki hänen lävitse. Se pahuksen hajuvesiakka! Se se oli jaarittelullaan hänetkin myöhästyttänyt. Mutta ei asialle enää mitään voinut. Hän haalasi raskaan laukun lähelle

laituripaikkaa ja kumartui tutkimaan pylvääseen kiinnitettyä aikataulua.

– Seuraava lähtee kolmen ja puolen tunnin kuluttua iltapäivällä, sanoi miehen ääni hänen vierestään.

Kun Titta kääntyi katsomaan yllättävää tietomiestä, hän näki ehkä kolmikymppisen kaverin jolla oli yllään farkkuhousut ja värikäs kesäpaita. Mies nojaili vanhaan maastoautoon, joka oli pysäköity kadun ja bussilaitureitten välisen jalkakäytävän toiselle puolelle, ja katseli häntä peittelemättömän huvittuneena.

Miehen hilpeys sai Titan harmistuksen kiehahtamaan entistä rajummin.

– Vahinko, etten tavannut teitä varttitunti sitten, hän kivahti.
– Ilmeisesti te osaatte aikataulut ulkoa.

Mies nyökkäsi.

– Vahinko, hän vahvisti. – Niin kuin sekin, että sinä et ole vaivautunut opettelemaan lukemaan.

– Miten niin?

Mies osoitti sormellaan kylttiä, joka oli tolpassa ylempänä.

– Tuon lukeminen olisi voinut auttaa.

Titta huomasi koko pahvilapun vasta nyt.

”Huom! Lauantain vuorot 15 minuuttia aikaisemmin.”

Titta tunsu, miten harmin ja nolouden puna nousi hänen kasvoilleen. Hän oli muka tarkistanut aikataulun jo eilen Helsingissä. Ilmeisesti siinä oli ollut jokin alaviite, joka oli jäänyt häneltä huomaamatta.

– No, älä huoli, Meriläisen tyttö, mies lohdutti. – Sattuuhan sitä. Varsinkin jos on ensimmäistä kertaa omin nokkinsa maailmalla.

Titta olisi varmasti tarttunut siihen ”ensimmäiseen kertaan”, mutta ällistyi siitä että mies tiesi hänen sukunimensä ja kääntyi tarkastelemaan tätä tarkemmin.

Hän ei ollut nähnyt mokomaa röyhkimystä edes elävissä kuvissa. Ja kuitenkin mies sinutteli kuin pikkupentua.

Mutta mistä se tiesi hänen sukunimensä?

– Anteeksi, mutta missä me olemme tavanneet? Titta sanoi jäätävästi. – Vieläpä niin monta kertaa, että on tehty sinunkaupatkin.

Huomasiko miehenroikale sinuttelunsa vasta nyt? Vai oliko se noin etevä näyttelijä?

– Ei muuten ole tehtykään, mies sanoi ja hymyili entistä leveämmin. – Kiva kun ehdotit... Minä olen Tuomo. Tompaksi ne kaverijoukossa kutsuvat.

Ihminen on tapojensa orja. Tottumus sai Titan ojentamaan kätensä niin kuin hän tosiaan olisi ollut esittämässä sinunkauppoja.

– Titta.

Hän manasi itseään jo seuraavassa hetkessä, mutta ei enää viitsinyt ruveta kotkottelemaan. Kun vain pääsisi äkkiä eroon koko tyypistä.

Mies oli muka katuvaainen.

– En tullut yhtään ajatelleeksi, hän sanoi. – Pentuja kun sinuttelee ihan automaattisesti. Mutta sinähän taidat olla jo aikuinen nainen.

Taidat olla!

Titalla oli kova työ ettei hän ruvennut kiljumaan täyttä huutoa. Ikä oli hänelle arka paikka. Tämä oli hänen ensimmäinen ”hovimestarikesänsä”, mutta hänen naamansa oli niin lapsellinen, että jokainen piti häntä ainakin viisi vuotta

todellista nuorempana. Ja hovimestarin kun piti olla arvokkuuden perikuva.

Mutta ihan pentuna häntä ei sentään voinut pitää. Paitsi joku täysin torvi tyyppi.

– Luulisi sen huomaavan, Titta ilmoitti. – Vai pitääkö minun kutsua sinua sedäksi?

Se sentään osui.

Miehenkin kasvot punehtuivat, vaikka hän hallitsi tilanteen naurullaan.

– Ei välttämättä... Kuule, kelpaisiko kyyti Maaputaalle? Tämä lantikka on matkalla siihen suuntaan.

Titta oli sanomaisillaan, että hän ei ollut mikään liftarityttö, joka lähti kenen tahansa tuntemattoman autoon. Mutta – hänhän ”tunsi” nyt miehen. He olivat jopa sinutkin oikein vanhanaikaisella, kunnollisella tavalla. Eikä monen tunnin odotus täällä kaupungissa houkutellut, varsinkin kun tiesi millaisen hössötyksen tädit aloittaisivat, kun odotettu veljentytär ei saapuisikaan.

– Kiitos, miksikäs ei.

Mies oli sentään sen verran perillä hyvistä tavoista, että auttoi naisen laukun autoon. Pennunnäköisenkin naisen. Mies jopa avasi auton oven kohteliaasti ja sulki sen Titan kiivettyä sisään.

Mies itse kiersi nopeasti omalle paikalleen ja starttasi saman tien.

– Selviydyit viime tingassa, hän suhahti. – Katsos tuonne portaille.

Se hajuvesinainen laskeutui matkahuollon rappusia kiihdyksissään olevan näköisenä.

– Miten niin *selviydyin*? Titta hämmästeli.

Mies ohjasi auton liikenteeseen.

– Sara Tammela olisi kyllä kypsytänyt sinut ennen seuraavan bussin lähtöä, mies sanoi. – Olisi päässyt iskemään jo täällä kaupungissa. Minä olen varma, että Sara oli toinen sinun suosittelijoistasi yhtiön emännäksi.

Titta sekosi lopullisesti.

Mitä kaikkea tuo mies tiesi hänestä? Ja miten? Ja mikä suosittelija tuo parfyymipommi muka oli hänelle?

– Onko tämä Sara-rouva joku tehtaan silmäätekevä vai?

– Kemikalikauppias, mies sanoi.

– Kemikalikauppias? Titta toisti. – Mitä tekemistä hänellä sitten on tehtaan kanssa? Ja miten hän olisi minua voinut suositella? Me nähtiin toisemme ensimmäistä kertaa äsken linja-autoasemalla.

Mies virnisti tietävästi.

Hänen ilmettään katsoessaan Titta tunsu harmikseen, miten riemukas vapaudentunne ja ilo tänne tulosta rupesivat valumaan hänestä kuin hiekka tiimalasista.

– Sara ja Perälän Asta ovat varmasti puhuneet sinusta Koskisen Annelin kanssa ja tehneet päätöksen.

Titta sai tarpeekseen arvoituksista.

– Anteeksi nyt, mutta voisitko puhua selkeämmin. Kuka on Perälän Asta? Ja Koskisen Anneli? Ja mitä päätöksentekijöitä he ovat tehtaalla?

Mies huokasi.

– Sinä et siis tiedä kuvioista mitään?

– Mistä kuvioista?

– Pentu riepu!

He ohittivat hitaan isokokkoisen pakettiauton. Ahtaat laitakaupungin kadut vaihtuivat leveäksi maantiekseksi.

– Tätä minä pelkäsin, mies jatkoi saatuaan auton takaisin omalle kaistalle. – Ne ovat saaneet juuri sellaisen pyhäkoulutyttö-
kuin ovat halunneetkin.

Titta loukkaantui.

– Mistä sinä minun pyhäkoulutyttömyöskäytöni tiedät?

Mies hymähti.

– Lapsiriepu ottaa vastaan työpaikan suorittamatta etukäteen minkäänlaista maastotiedustelua.

Se piti kyllä paikkansa. Sen Titta myönsi nöyrästi sisimmässään. Mutta eihän hän ollut voinut kuvitella, että täälläkin oli joitakin helkkarin ”kuvioita”, jotka olisi ensin pitänyt selvittää.

– Minä oletin, että tämä on selkeä työpaikka ja normaalia ruokalatoimintaa.

– Hah hah, mies äännähti. – Painahan nyt mieleesi yksi neuvo: älä usko koskaan hyvää näin pienen paikan pelikentästä. Varsinkaan sellaisen, jossa tehdas näyttölee niin merkittävää roolia kuin täällä Maaputaalla... Sinun valtakuntaasi kuuluu varsinaisen ruokalan lisäksi kerhoravintola ja upea vierasmaja. Niitä himoitsevat tehtaan ulkopuolelta jatkuvasti leijonat ja zonta-naiset ja reserviupseerit ja saskiat – ja kolme naista on tähän mennessä tosiasiaa päättänyt kuka sinne pääsee.

Titta yritti muistella. Hänen mieleensä ei tullut, että edellisen emännän nimi olisi ollut Anneli Koskinen. Ja olisiko tämä muka voinut päättää seuraajastaan?

– Ja ne kolme naista ovat?

– Tämä kemikalia Saran omistaja Sara Tammela, mies sanoi.

– Hän johtaa Saskioita. Opettaja Asta Perälä, Zonta-kerhon puheenjohtaja. Ja insinöörirouva Anneli Koskinen, jonka mies

on Pudastekniikan lämpötekniisen osaston osastopäällikkö ja ruokalatoimikunnan varapuheenjohtaja.

– Ja hänen kauttaan tämä naiskolmikko johtaa koko toimintaa?

– Ovat johtaneet ainakin tähän asti. Ja valitsivat nyt nuorimman mahdollisen likkalapsen emännän seuraajaksi, että voivat pitää edelleenkin langat käsissään.

– Minun ymmärtääkseni valinta tehtiin pääkonttorissa.

– Kyllä vain – kun oli ensin kuunneltu takäläistä suositusta, niin kuin tietenkin oikein on. Ja nämä täällä sanoivat, että ehdotetaan Meriläisen tyttöä, niin saadaan nuori penturiepu talutushihnan päähän.

Titta oli jo äyskäistä vastaväitteen, mutta uteliaisuus voitti.

– Mistä ihmeestä sinä muuten osait sanoa, kuka minä olen?

Mies vilkaisi häneen hämmästyneenä.

– Totta kai minä tunsin sinut heti kun näin. Joka on kerrankaan nähnyt huoltoasemalla Kirsti-rouvan pystynenän, tietää kyllä sanoa kuka nainen kuuluu Meriläisten klaaniin.

Titta ei saanut vedetyksi edes henkeä.

Kirsti-rouvan pystynenän! Aallon Kirsti oli hänen serkkunsa, ja Titta oli valmis myöntämään sen kenelle tahansa, mutta eivät he kyllä ulkonaisesti muistuttaneet toisiaan, ja sitä paitsi Kirstin pirteä pystynenä oli äidin eikä isän puolelta peritty.

Mutta miehenryökäle vain nauroi.

– Älä ota nokkaasi. Minä pidän tuollaisesta reilusta vanhapiikatyyppistä.

Vanhapiikatyyppistä! Titta oli tikahtua.

– Se on niin kuin puhuisi kenen tahansa poikakaverinsa kanssa, mies julisti. – Minulla on ollut kotipuolessakin aina pari

Kun Titta Meriläinen päättää muuttaa ravintolanjohtajaksi tuttuun pikkukaupunkiin, hän odottaa saavansa elämäänsä rauhaa ja tasapainoa. Onhan hän aivan täynnä kiireisiä opiskeluvuosia ja ylioppilaskunnan hössötyksiä! Titta ei kuitenkaan aavista, ettei kaupungin pienuus tarkoita automaattisesti kepeää elämää. Myös tässä kaupungista löytyy yllättäen hankalia ihmisiä, ja ravintolanjohtaja saa tuntea sen nahoissaan. Onneksi kaupungin harmeja tasapainottaa kuitenkin paikallinen komistus, joka saapuu yllättäen Titan elämään...

Elsa Anttila on kirjailija Jorma Kurvisen (1931–2002) salanimi. Kurvinen tunnetaan erityisesti ”Susikoiri Roi”-nuortenkirjasarjasta. Kurvinen julkaisi myös aikuisten romaaneja. Hän työskenteli toimittajana Uudessa Oulussa ja kaunokirjallisuutta julkaisevassa Nyyrikissä, mutta jäi päätoimiseksi kirjailijaksi vuonna 1978. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolmesti.